

RADİ DİKİCİ Samsun'da doğdu. Ankara Siyasal Bilgiler Fakültesi'ni bitirdi. İstanbul'da yaşıyor. Evli. Daha önce on kitabı yayınlandı.

Tarih

- Bu Şehr-i Stambul ki...*
Osmanlı'nın İstanbul Macerası 1453-1924 (2002)
Şu Bizim Bizans (Byzantium 330-1453) (2007)
Bizans İmparatorluğu Tarihi
(*Şu Bizim Bizans – Byzantium 330-1453*) (2013)
Dört İstanbul (2014)

Biyografi

- Cumhuriyet'in Divası Müzeyyen Senar* (2005)
Cumhuriyet'in Divası Müzeyyen Senar,
Türk Musikisininin 75 Yıllık Hikâyesi (2011)

Tarihi Roman

- Theodora* (2009)
Büyük Konstantin, Helena ve Fausta (2011)
Empress Theodora (2011 - İngilizce)
Büyük Theodosius (2013)
İmparator Heraklius (2015)

rdikici@demma.com

RADI DİKİCİ

ŞANS, ZAFER ve...

**İMPARATOR
HERAKLİUS**

Remzi Kitabevi

İMPARATOR HERAKLİUS / Radi Dikici

© Remzi Kitabevi, 2015

Her hakkı saklıdır.
Bu yapıtın aynen ya da özet olarak
hiçbir bölümü, telif hakkı sahibinin
yazılı izni alınmadan kullanılamaz.

Kapak düzeni: Ömer Erduran
Ön kapak Heraklius tablosu: Evren Oğuzbalaban

ISBN 978-975-14-1652-0

BİRİNCİ BASIM: Şubat 2015

Kitabın basımı 2000 adet yapılmıştır.

Remzi Kitabevi A.Ş., Akmerkez E3-14, 34337 Etiler-İstanbul

Sertifika no: 10705

Tel (212) 282 2080 Faks (212) 282 2090

www.remzi.com.tr post@remzi.com.tr

Baskı ve cilt: Remzi Kitabevi A.Ş. basım tesisleri
100. Yıl Matbaacılar Sitesi, 196, Bağcılar-İstanbul
Sertifika no: 10648

SUNUŞ

Roma-Bizans İmparatorluğu'nda Heraklius'la 610 yılında başlayan dönem, daha önce hüküm sürmüş hükümdarların dönemlerine göre farklılık göstermektedir. 620'li yıllara kadar dünya neredeyse iki imparatorluk tarafından paylaşılmış gibiydi. Roma-Bizans İmparatorluğu ve Pers İmparatorluğu... Sosyal ve ekonomik çıkarlara dayalı savaşlar bu iki imparatorluk arasında cereyan ediyordu.

Olağanüstü renkli bir dönem... Bu kitabın belgesel bir roman olduğunu unutulmamalıdır. İçinde yer alan olayların tümü aynen yaşanmış ve tarihi kayıtlarda yer almıştır. Bu bakımdan *Şans, Zafer ve... İmparator Heraklius* biyografik bir kitap özelliğini de taşımaktadır. Ayrıca Heraklius hakkında yazılmış ilk roman olma özelliğini de belirtmek gerekir.

Roma-Bizans ve dolayısıyla dünya tarihini etkileyen diğer bir kahraman da İmparatoriçe Martina'dır. Onun renkli yaşantısı da bazen sizi belki kızdıracak, bazen gözlerinizi kamaştıracak, bazen de kalbinizin tellerini titretecektir.

Bir noktaya daha dikkat çekmek isteriz. Kitapta daha çok Bizans İmparatorluğu tabirini kullandık. Bilindiği gibi, başkenti Konstantinople olan Roma İmparatorluğu'na Bizans ismi 16. yüzyılda verilmiştir. Ancak onlar hiçbir zaman Bizans ismini ve Bizanslı olduklarını bilmediler. 29 Mayıs 1453 Salı gününe kadar kendilerini hep Romalı saydılar. Bu nedenle metin içinde konuşmalarda Roma, Romalı veya Roma İmparatorluğu kelimelerini kullandık.

Bu dönemin başka bir özelliği daha vardır. 620'li yıllarda, ileride en az onlar kadar etkili olacak yeni bir güç siyaset sahnesi-

ne çıkar. Müslümanlar ve Müslümanlık... Hatta bu yeni güç çok uzak olmayan bir tarihte, 25-30 yıl içinde büyük imparatorluklardan birini yok eder. Daha sonra Emevi ve Abbasi adını alacak olan Müslüman devletleri, birkaç yüzyıl içinde dünyanın önemli bir bölümünü yönetmekte söz sahibi olacaklardır. Kitabın adında bulunan, “Şans, Zafer ve...”den sonra üçüncü kelimeyi, okur Bizans-Müslüman ilişkileri bölümüne geldiğinde kolaylıkla yerine oturtacaktır. Dolayısıyla bu kitap aynı zamanda, Heraklius’un hayatıyla paralel olarak, Roma-Bizans İmparatorluğu’nun Müslümanlarla ilişkilerini de gözler önüne sermektedir. Ve ayrıca Hazreti Muhammed’in İmparator Heraklius’a yazdığı mektubun hikâyesi kitabın içinde yer almaktadır.

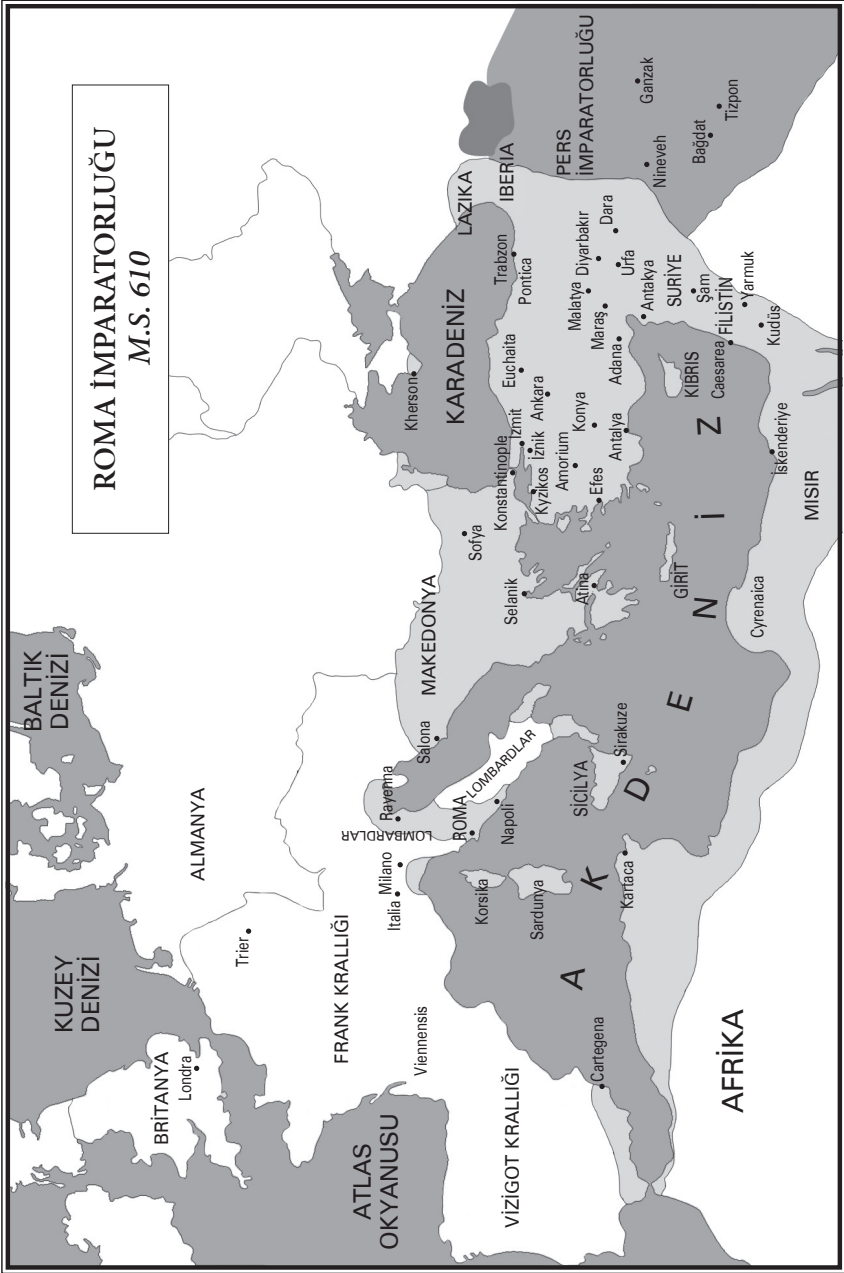
Kitapta, okuyucuyu şaşırtmamak ve karışıklığa meydan vermemek için, mekân ve şehir isimleri bugünkü adları ile yazılmıştır. Ancak kitabın başında her şehir veya mekânın o günkü Latince adları liste halinde eklenmiştir. İki antik kenti ise o günkü isimleriyle yazdık. İlki Afyon Karahisar ilinin Emirdağ ilçesine 13 km uzaklıkta olan Amorium, diğeri Mardin’e 13 km uzaklıkta olan Dara kentidir. Dönemin önemli merkezlerinden olan bu kentler yapılan kazılarla gün ışığına çıkarılmaktadır.

Kitabın başında tarihin o döneminde hüküm süren imparatorların ve Müslüman yönetici ve halifelerin listesi, Heraklius Hanedanı’nın soyağacı, 610 yılındaki Roma-Bizans İmparatorluğu’nun haritası, kitapta adı geçen önemli kişilerin isim listesi yer almıştır.

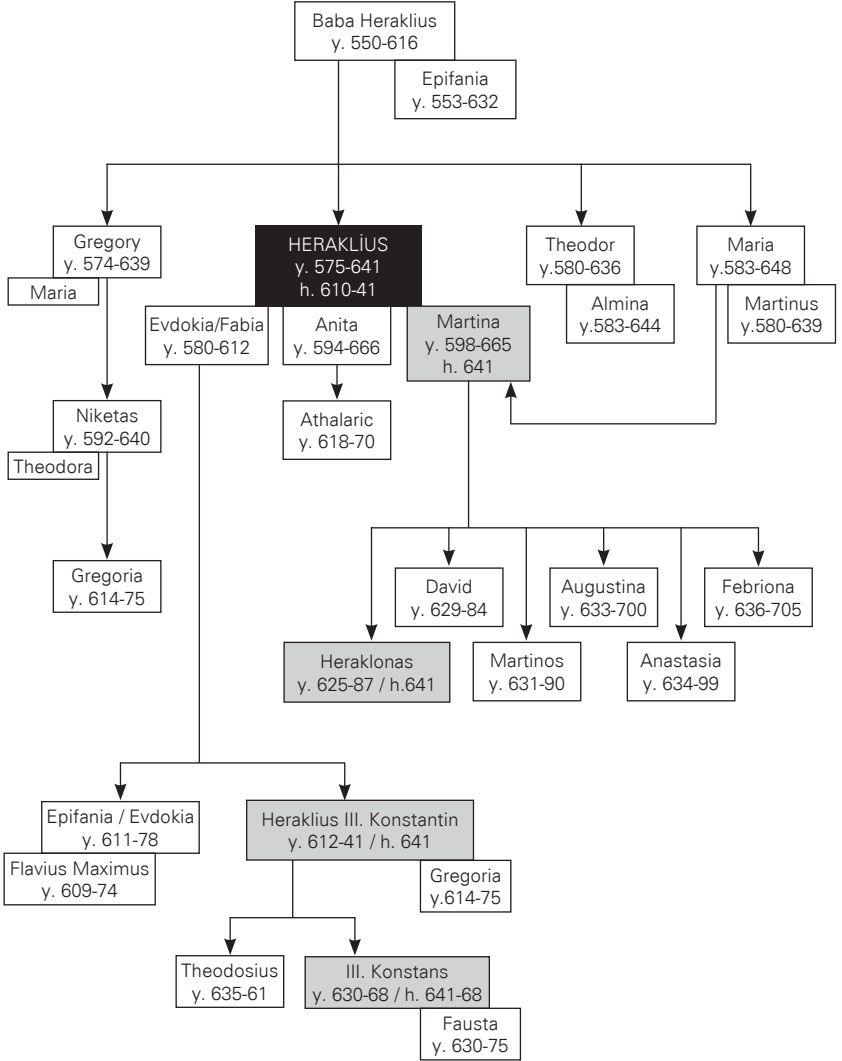
Bana tarih bilincini yerleştiren rahmetli hocalarım Prof. Ahmet Şükrü Esmer’e, Enver Behnan Şapolyo’ya, Prof. Dr. Seha Meray’a, kitabın kapağında yer alan Heraklius’un yağlıboya resmini yapan ressam Evren Oğuzbalaban’a, kapağı hazırlayan Ömer Erduran’a, editörüm Bülent Tuna’ya, kitabın sayfa düzenini yapan Nesrin Palabıyık’a ve haritayı ve soyağacını hazırlayan Ahmet Akyürek’e teşekkürlerimi sunarım.

Radi Dikici
Aralık 2014

ROMA İMPARATORLUĞU
M.S. 610

HERAKLIUS HANEDANI (610-711)

Not: (y.) İmparatorların doğum ve ölüm tarihlerini
(h) Hükümdarlık tarihlerini göstermektedir.

560

580

600

620

640

660

680

700

DÖNEMİN ROMA İMPARATORLARI VE HÜKÜM SÜRELERİ

Maurice 582-602

Phokas 602-610

Heraklius 610-641

III. (Heraklius) Konstantin 641

• Heraklonas 641

• II. Konstans (Pogonatus) 641-668

DÖNEMİN PERS İMPARATORLARI VE HÜKÜM SÜRELERİ

IV. Hüzmüz 579-90

• II. Hüsrev 590

■ Behram Chobin 590-91

■ II. Hüsrev 591-628

• II. Kavad 628

■ III. Ardeşir 628-30

• Şahbaraz 630

■ Boran 630-31

■ Yazdigirt 632-51

DÖNEMİN MÜSLÜMAN YÖNETİCİ/HALİFELERİ VE HÜKÜM SÜRELERİ

■ Hazreti Muhammed 610-632

■ Hz. Ebubekir 632-634

■ Hz. Ömer 634-644

■ Hz. Osman 644-656

Kitapta yer alan önemli kişilerin listesi

Heraklius, <i>Heraklius'un babası</i>	Şahbaraz, <i>Pers ordu komutanı, imparator (630)</i>
Epifania, <i>Heraklius'un annesi</i>	Theodor, <i>Heraklius'un kardeşi (ordu komutanı)</i>
II. Hüsrev, <i>Pers İmparatoru</i>	Gregoria, <i>İmparatoriçe, III. Konstantin'in eşi</i>
Priskus, <i>Konstantinople Valisi</i>	Theodor, <i>Heraklius'un dayısının oğlu (dışişlerinde görevli)</i>
Fabia/Evdokia, <i>İmparatoriçe, Heraklius'un ilk eşi</i>	Anita, <i>Heraklius'un sevgilisi, Athalaric'in annesi</i>
Sergius, <i>Konstantinople Patriği</i>	Athalaric, <i>Heraklis'un evlilik dışı oğlu</i>
Maria, <i>Heraklius'un kız kardeşi, Martina'nın annesi</i>	Trebius, <i>Heraklius'un kardeşi Theodor'un oğlu</i>
Martinus, <i>Maria'nın kocası</i>	Valentinius, <i>ordu komutanı</i>
Martina, <i>İmparatoriçe, Heraklius'un ikinci eşi</i>	
Niketas, <i>Heraklius'un yeğeni</i>	
Komentiolus, <i>İmparator Phokas'ın kardeşi</i>	
Behram Chobin, <i>Pers ordu komutanı, imparator (590-91)</i>	

Kitapta ismi geçen şehirler ve Latince isimleri

Ankara: Ancyra	İznik: Nicaea	Maraş: Germanicus
Antakya: Antioch	Kadıköy: Khalkedon	Şam: Damascus
Antalya: Attaleia	Kayseri: Caeserae	Trabzon: Trebizond
Diyarbakır: Amida	Kudüs: Jerusalem	Urfa: Edessa
İzmit: Nicomedia	Malatya: Melitene	

BİRİNCİ BÖLÜM

“Bu senin... Nişan yüzüğün... Şu bir ay zarfında özellikle buraya gelmedim. Belki seni görmezsem, yaşadığımız o akşamın üzerimdeki etkisi kaybolacaktı. Seni de Kartaca’ya, Gregory dayının yanına yollayacak, ömür boyu da görmeyecektim. Ben onun öz dayısıyım dedim. Olmaz dedim, günah dedim kendime... Çok düşündüm, çok. Gece gündüz... Ama olmadı, yapamadım. Şimdi, bu yüzüğü iş resmiyete dökülene kadar saklamalısın.”

Martina’nın sevinçten gözleri parlamıştı. Heraklius’un boynuna atıldı.

“Dayım olsan da elimde değil, seni çok seviyorum Heraklius,” dedi. “O akşam anneannem talibimin çıktığını, beni evlendirmek istediğini söyleyince korkmuştum. Hele ki senden bir aydır ses çıkmayınca iyice ümitsizliğe kapılmıştım. Ama artık kâbus bitti... Şükürler olsun ki sen de beni seviyorsun.”

* * *

“Ben evlenmeye karar verdim. Ama evleneceğim kişi açısından hem fikrine hem de iznine ihtiyacım var.”

“Bu habere çok sevindim efendim. Kim bu talihli hanım?”

“Kız kardeşimin kızı Martina...”

Patrik Sergius dondu kaldı, şoke olmuştu. Ağzı açık imparatora bakakaldı.

“İsa sen bizi koru...” Bunu aslında karşıdaki kişiye değil, ani bir refleksle içinden söylemişti patrik...

“Ama bu nasıl olur majesteleri!” dedi. “Böyle bir evlilik olmaz, olamaz... Mümkün değil...”

“Şimdi beni iyi dinle Sergius... Şunu bil ki dünyada imkânsız diye bir şey yoktur. Ve imkânsızı imkânlı kılacak yegâne kişi de bir patriktir. Patrikler açılması mümkün olmayacak kapıları bulacakları formül ve o ikna edici yorumlarıyla öyle bir açarlar ki hiç kimse bunun karşısında duramaz.”

BABA HERAKLIUS

← pifania, oğlunu yataktan kaldırmaya gittiğinde, Heraklius'un odada olmadığını fark etti. Hemen hizmetkârlardan birini çağırdı.

“Yine bu çocuk ortalarda yok. Koşun neredeyse bulup bana getirin. Hocası onu bekliyor.”

Heraklius biraz sonra üstü başı toz toprak içinde göründü. Onu doğru banyoya sokup üstünü temizleyen anne, bir yandan temiz bir tunik giydirirken, bir yandan da söyleniyordu.

“Baban gelince bu yaptığın yaramazlıkları tek tek anlatacağım. Giderken sana ne tembih etti biliyorsun.”

“Ama anne arkadaşlarımla oynarken bugün dersimin olduğunu unuttum,” derken annesinin ayaklarına sarıldı. “N’olursun babama söyleme.”

Annesi oğlunun uzun saçlarını okşarken, “Koş bakalım Latince dersine, ağabeyin Gregory ve hocaların seni bekliyor. Söylediğini düşüneneceğim,” dedi ve onu hocasına yolladı.

Henüz daha sekiz yaşında olan Heraklius, dedesinin Kapadokya yakınlarında büyük çiftliğinde annesiyle birlikte kalmaktaydı. Çünkü babası İmparator Maurice tarafından doğu ordu komutanı Philippikos’un yardımcısı olarak doğuya gönderilmişti. Esasında İmparator Maurice, imparator olmadan önce ordu komutanıyken, hem Philippikos, hem Heraklius onun emrinde çalışmışlardı. Bu nedenle imparatorun en güvendiği kişilerdi.

İmparator I. Jüstinyen^(*) zamanında orduya katılan baba He-

(*) İmparator Jüstinyen (527-65).

raklius, II. Jüstin^(*) ve Tiberius II. Konstantin^(**) dönemlerinde gösterdiği başarılar nedeniyle hızla yükselmiş ve komutan düzeyine gelmişti.

Yıl 573'tü... Pers imparatoru I. Hüsrev doğuda önemli bir merkez olan Dara kentinden sonra güneye inmiş, Suriye'yi de ele geçirmişti.

Bu sırada Roma İmparatoru II. Jüstin akli dengesini kaybedince İmparatoriçe Sofia duruma el koymuştu ve iktidarını sağlamlaştırmak için zamana ihtiyacı vardı. Doğuda yeni bir problem doğmamalıydı. Bir yıllık barış için Pers imparatoruna istediği kırk beş bin altın solidus^(***) ödeyecekti. Bunun için Perslere gidecek heyetin başına, geleceğin imparatoru, Komutan Maurice'i tayin etti. Onun yardımcısı ise Heraklius'tu. Paralar iki arabaya yüklendi. Elli kişilik bir muhafız birliği refakatinde imparatoriçeden gerekli talimatları alıp yola çıktılar. Çeşitli konaklama yerlerinde durarak seyahatlerine devam ettiler. On beş gün sonra, vaktiyle imparatorluğun en değerli komutanlarından biri olan İaonnes Niketias'ın Kapadokya yakınlarındaki yüzlerce dönümlük çiftliğine vardılar. Komutan emekli olduktan sonra buraya yerleşmişti.

İmparatorluk heyeti ucu bucağı belli olmayan çiftliğe girip konağa ulaştığında onları ev sahibi bizzat karşıladı. Adamlarına, heyete refakat eden birlikle ilgilenmelerini buyurduktan sonra konuklarına dönerek;

“Komutan Maurice hoş geldiniz,” dedi. “Sizi tekrar görmek ne büyük mutluluk.”

Maurice hemen atından atlayıp komutanın önünde saygıyla eğildi.

“Sizinle yeniden bir arada olmak, bu günü özel hale getirdi komutanım. Lütfen saygılarımı kabul ediniz. Ayrıca bizi kabul ettiğiniz için size minnettarım.”

“Yardımcılarım sizleri odalarınıza götürecekler. Lütfen dinlemin. Akşam yemekte birlikte olalım.”

(*) İmparator II. Jüstin (565-78).

(**) İmparator Tiberius II. Konstantin (578-82).

(***) Altın para

Yıkayıp temizlendiler. Üzerlerini değiştirerek yemek için indiler. Ev sahipleri maale onları bekliyordu. İaonnes Niketias misafirlerine eşi, iki oğlu ve iki kızını tanıştırdıktan sonra hep beraber sofraya oturdular. Komutan Maurice'nin yanında ev sahibinin küçük kızı Evdokia vardı. Üzerinde pek de moda olmayan bir kıyafet ve kıyafetine uygun takıları vardı; Heraklius'un yanında ise büyük kızı Epifania vardı. O ise çok sade bir elbise giymiş, mücevher olarak sağ koluna bir bilezik takmış, uzun ve gür saçlarını tepesinde topuz yapmıştı.

Yemekte çok kaliteli şarap ikram edilmekteydi. Heraklius şarabını ardi ardına içerken Epifania'nın içmediğini, kadehi sadece dudaklarına değdirip tekrar masaya bıraktığını fark etti.

“Galiba şaraptan çok hoşlanmıyorsunuz,” dedi.

“Aksine çok severim. Ancak bu akşam siz değerli misafirlerimizle konuşurken ayık olmayı tercih ederim,” deyince Heraklius gülümseyerek;

“Çok açık sözlüsünüz,” dedi. “Buna bayıldım.”

“Nerelisiniz komutan?”

Heraklius yemeğinden aldığı lokmayı yuttuktan sonra;

“Açıkçası orası biraz karışık,” dedi. “Annemi ve babamı çok küçükken kaybettim. Beni dedem büyüttü. Bana Ermeni asıllı olduğumuzu söylerdi. Evde de hep Ermenice konuşulurdu. Ancak nedense, köklerimizin tam olarak nerelerden geldiğini açıklamadı. Ama sanırım bir tarafım sizin gibi Kapadokyalı, bir tarafım ise Suriyeli olmalı. O yüzden her iki dili de yani Ermeniceyi ve Grekçeyi rahat konuşabiliyorum. Eh, Latincem de idare eder.”

Bu sefer Epifania gülümsedi. Gerçekten de kendisi gibi açık sözlü olan bu askerden hoşlanmıştı.

Heraklius da ondan hoşlanmıştı ama, “Geleceği belli olmayan bir askerim, ona ne verebilirim ki,” diye düşündü.

Bu arada masadakiler koyu bir sohbeta dalmışlardı. Sohbetin konusu tabii ki politikaydı; imparatorluğun geleceği tartışılıyordu. Heraklius bir süre masadaki sohbeta katıldıktan sonra, aniden Epifania'ya dönerek birden aklına gelmiş gibi sordu.

“Hayatınızda bir erkek var mı, nişanlınız ya da eşiniz?...”

“Böyle bir fırsat hiç doğmadı.”

